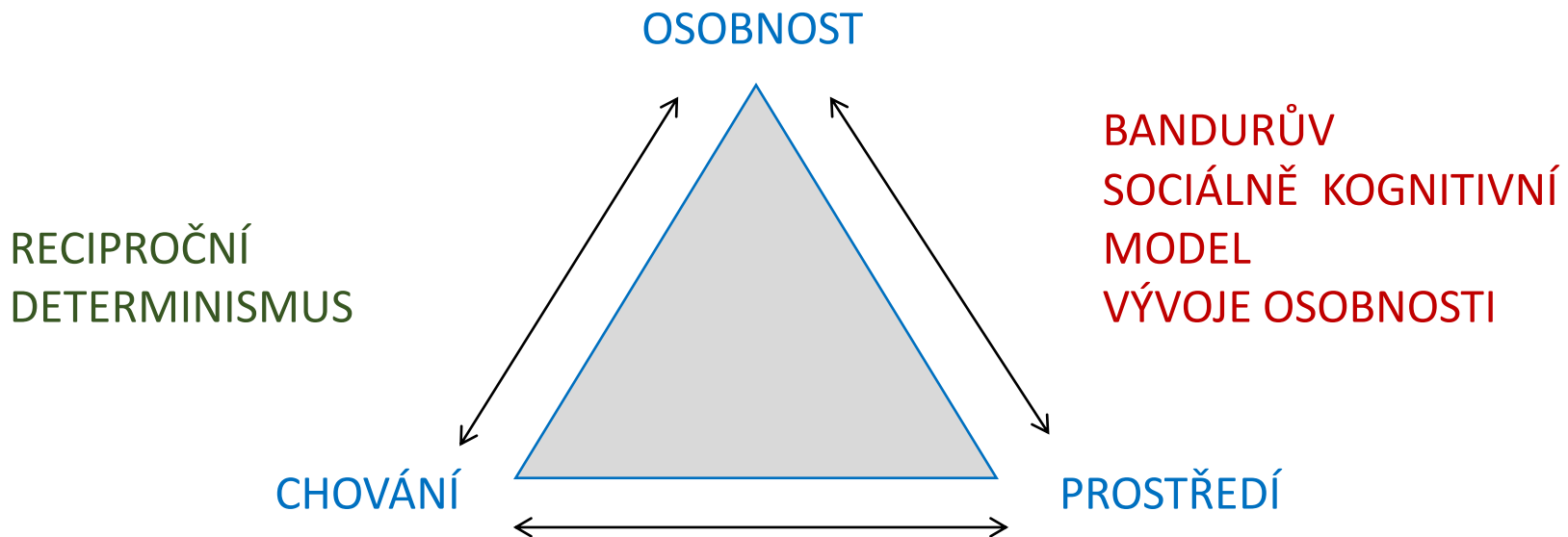

Socializace

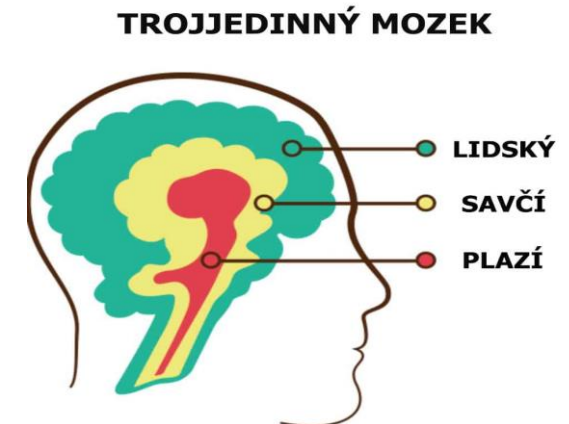
Socializace

- *Proces osvojování dovedností, které člověku umožňují, aby uměl žít s druhými.*
- Děje se **působením sociálních vlivů** i **působením jedince**. Každý prochází jedinečnou socializační historií a je jejím produktem i spolutvůrcem (velká tvárnost --- interindividuální rozmanitost mezi etniky).

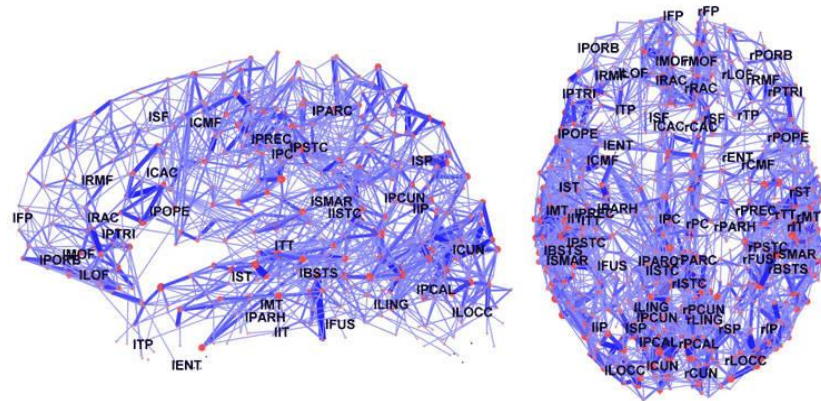
Neurologické poznatky z 90. let - Neuroplasticita mozku

- Mozek je při narození nedovyvinutý (funguje jen tzv. **plazí mozek**: prodloužená mícha a mozkový kmen) – **základní životní funkce**.
- Prvních 6 let se rychle rozvíjí zejm. inervace v limbickém systému (tzv. **savčí mozek**) – sídlo **hlubokých emocí** a detektor **nebezpečí**.
- **Velký mozek** (obě hemisféry, resp. většina šedé kůry) se rozvíjí nejpomaleji – **pozornost, sebereflexe, sebepojetí...**
- **Exekutivní funkce** (zejm. prefrontální kůra) dozrávají ještě po 20. roce života...

Neurologické poznatky z 90. let - Neuroplasticita mozku

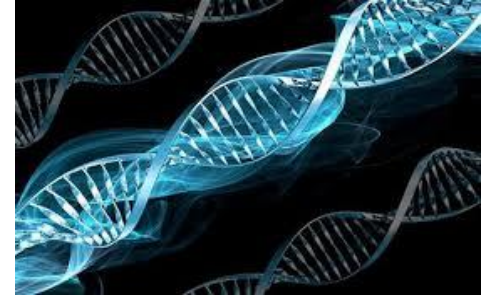
- Okruhy neuronů, které se spouštějí **společně**, se zároveň **propojují** a tvoří **výchozí neurologické nastavení**.
- Okruhy neuronů, které se spouštějí **nejčastěji**, vytvářejí **typický způsob reagování a prožívání**.
- **Milované dítě** se cítí v bezpečí a orientuje se na hru a zkoumání okolí.
- **Nechtěné dítě a vyděšené dítě** se orientuje na zvládnutí pocitů strachu a strádání.

Neurologické poznatky z 90. let - Neuroplasticita mozku

- **Velký mozek** (obě hemisféry, resp. šedá kůra) se rozvíjí nejpomaleji:
 - Velký pokrok ve 2. roce: **POZORNOST, SEBEREFLEXE, EMPATIE**
 - tiše sedět, dávat pozor, udržet svěrače, plánovat, říct včas, co je třeba
 - být naladěný na druhé – sídlo empatie – tzv. **zrcadlové neurony** (jsme-li vhodně naladěni, spoluprožíváme emoce s druhými, včetně mimiky a gest...)
 - 2-3leté děti zjistí, že druzí mohou uvažovat jinak než ony samy....

Jakou roli hrají **geny** ... ?

- Výzkumy u zvířat – **kryší mateřská péče** naznačuje, že geny možná hrají podružnou roli...
- Trauma obvykle plyne z **přehlížení, nezrcadlení** nebo naopak z **neohleduplné výchovy, z přetížení podněty**, zejména těmi nevhodnými (CAN, ale i méně nápadné podoby a projevy traumatu).
- **V důsledku traumatu – přetížení nervového systému, neustálý pocit nebezpečí a napětí** – neadekvátní reakce – **SIP/hostilní atribuční chyba** (u části dětí s klinickým obrazem ADHD je příčinou trauma).
- V důsledku traumatu – je **dysfunkční „útěk-útoková reakce“**, někdy místo ní **vypnutí, „zamrznutí“ přetíženého nervového systému** (hodné, pasivní děti, které mají malou motivaci a cítí buď úzkost, nebo prázdnotu).

Mezigenerační přenos traumatu ... Epigenetika... (Rachel Yehuda - holocaust)

Socializace

DOKONCE I V PŘÍPADĚ DĚTÍ S DISHARMONICKÝM OSOBNOSTNÍM VÝVOJEM MŮŽE KVALITNÍ VÝCHOVA JEJICH DALŠÍ VÝVOJ VÝRAZNĚ ZLEPŠIT.

- **Antisociální rysy** [angl. *callous, non-emotional traits*] (kdysi označované též jako psychopatické)
 - **egocentrismus, nedostatek empatie, nemají strach z trestů ani morální pocity** (Olga Hepnarová).

Trajektorie agrese (Malti, 2012):

Bez zhoršování potíží (ze sledované populace dětí a dospívajících s projevy agrese):

20-50 % → 20-50 % → 20-50 %

I. - záchvaty vzteku - obtížný temperament - opoziční chování	II. - šikana - opoziční chování - slabý školní výkon	III. - rvačky - záškoláctví - vandalismus - zneužívání návykových látek	IV. - přetrvávající kriminalita - zneužívání drog - antisociální osobnost
---	--	--	---

50-80 % → 50-80 % → 50-80 %

Progrese k rizikovějšímu

chování uvedenému v pravém sloupci (II., III. a IV.)

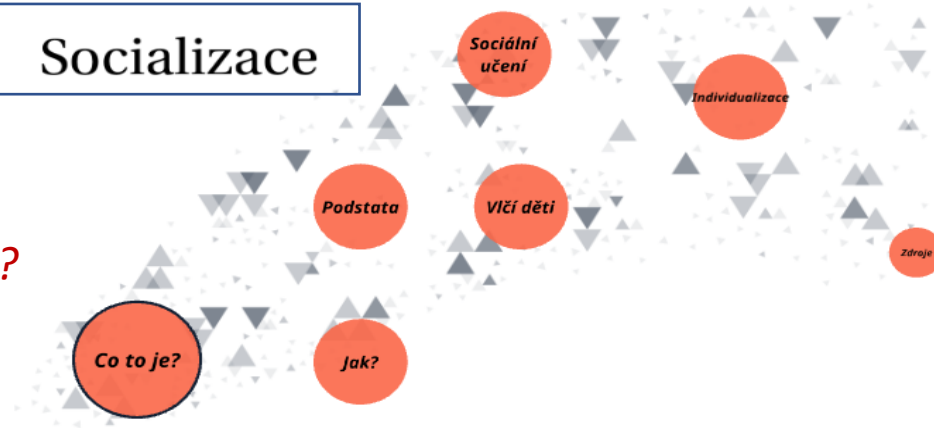
tj. 25-64 %

ze sledovaného souboru

tj. 12-51 %

ze sledovaného souboru

Socializace

- *KDY SOCIALIZACE ZAČÍNÁ ?*
- *A ČÍM ZAČÍNÁ ?*

- **Zdařilá socializace je neuvědomovaná**
(J. Keller)

... výchova je velkou manipulací...

Socializace probíhá v zájmu...

- **Rodiny** – musí se domluvit s dítětem, příkazy a požadavky (např. odpor k výkalům, který zase ztrácíme v demenci).
- **Společnosti** – je levnější investovat do socializace (péče, výchovy a vzdělání) než do re-socializace a sankcí za porušování norem => **ROLE**
 - ve škole - tzv. **kulturní transmise**, obsah učiva je tím, co společně sdílíme.
 - Jsou nám bližší naše kulturní produkty než produkty zahraniční (mezikulturně odlišné socializační ideály)
- **I samotného jedince** – překračování řádu vede k trestání a k sociální újmě.

Socializace probíhá celý život a má svá specifika

- Citlivější období cca do 6 let – viz neuroplasticita (často se později hovoří o převýchově).
- Socializace se děje hlavně **v tom, co je společensky pojmenovááno, diskutováno**. O čem se nemluví, to si děti vykládají „po svém“ – **JAK?**

Interiorizace negativních obsahů

Dítě se svými dispozicemi nemusí „vejít“ do požadavků společnosti. Získané vlastnosti a tendence, návyky a hodnoty nemusí být pouze žádoucí – viz drobné neurózy a zlovyky (důsledek transformované energie náležející vytěsněným emocím) – *tzv. negativní otisk sociálních vlivů* („nevlastní děti společnosti“)

Příklad (častý např. v bigotních náboženských rodinách):

1. Dítě vzbudí „nevhodným“ (např. sexuálním) dotazem rozpaky rodiče, za což dostane nepříjemný pocit.
2. Přestane se na podobné věci ptát.
3. Nechce už o tom ani přemýšlet, protože to v něm vyvolává nepříjemné vzpomínky a pocity (potlačení tématu).
4. Časem už by ho takové dotazy „ani ve snu nenapadly“ (vytěsnění tématu).
5. V dospělosti velmi znervózní, když se ho na totéž zeptá jeho dítě.

Socializace probíhá celý život a má svá specifika

- Socializace se děje hlavně **v tom, co je společensky pojmenovááno, diskutováno.**
 - *„My jsme ti největší vymaštěnci“ ... (agresorům chybí existenciální hodnoty, i „láska“).*
 - *Při dotazu, které děti pomáhají šikanovaným spolužákům, v některých třídách naprosté udivení, ještě nikdy neslyšely, že by něco takového mohly udělat...*
- Jde o **předávání norem, hodnot, postojů** apod. Např. smysl života, vztah k práci (co je a není práce špinavá, nevděčná). To se generačně mění...
 - *Ještě pořád lidé vesměs **uznávají základní hodnoty Desatera** (základní morální hodnoty jsou transkulturně podobné, konvenční pravidla nikoli);*
 - *Děti na 2. stupni dokonce intuitivně tuší, kdy si mají řešit problémy samy a kdy už s dospělými (...to, co ohrožuje zdraví a potenciálně kriminální chování)*

Klíčový – první rok, nejdelší rok v našem životě

- Tvorba základu sebepojetí jedince, vztahu ke světu, k lidem, k sobě (bazální důvěra či nedůvěra ve svět, zda „*všechno dobře dopadne*“).
- Klíčovou postavou - **mateřská osoba**
 - *Hlubinná psychologie – odvrát od teorie pudů k tzv. raně objektivním (lidským) vztahům* (2. sv. válka: A. Freudová [děti v londýnské týdenní škole]; R. Spitz – hospitalismus) - - - **SEPARAČNÍ OBDOBÍ**
- **Kvalita vztahu** – kvalita péče, to jak matka zrcadlí dětské projevy, a míra vřelosti, srdečnosti (D. Winnicott - „*ještě přijatelná matka*“ ; 1973)
 - Containment („kontejnování“; W. Bion 1962-1970)
- **Teorie vazby**, připoutání či přilnutí (attachment [její počátek - bonding] - J. Bowlby)
 - **Jistá vazba** x **různé druhy nejisté vazby** (M. Ainsworthová): úzkostně vyhýbavá, (bez emocí); úzkostně ambivalentní (výrazné emoce); dezorganizovaná (zmatené chování, nedokončené pohyby, CAN)

V důsledku narušené rané vazby a péče
– riziko vzniku poruchy osobnosti
(narcistické, schizoidní, histriónské, hraniční apod.)

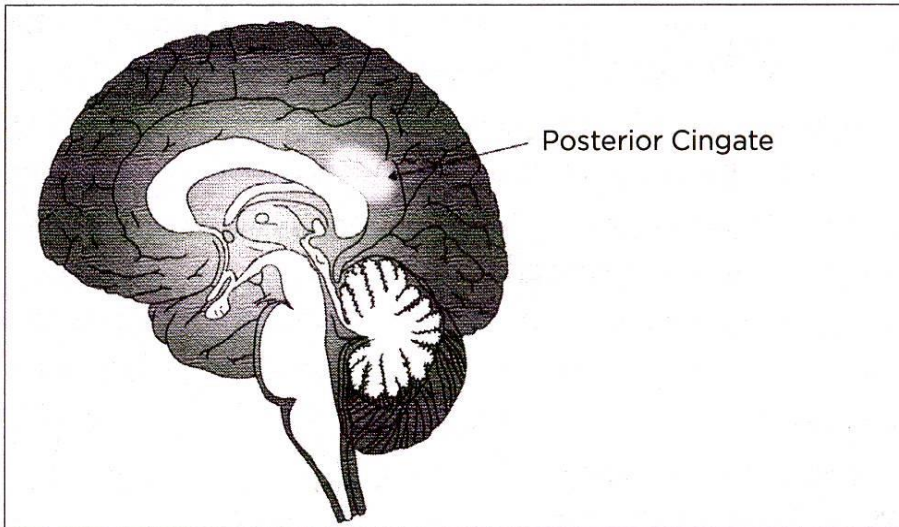
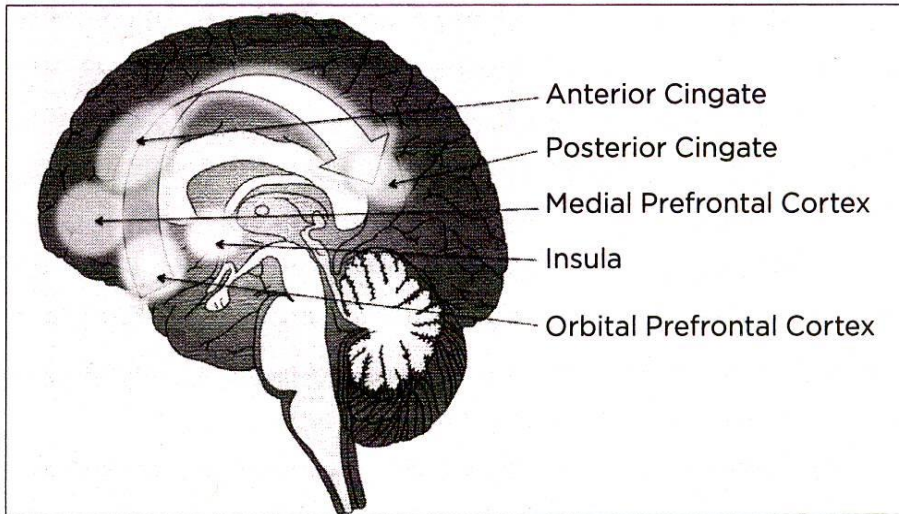

- Když je v dětství málo „ty“, je i málo „já“; to se týká dotyků i sdílení (**sebevědomí má základ ve vědomí sebe**)
- **Alexitymie** - *jsou vnitřně prázdní, tak se obklopují atributy „zvenčí“ (značkovými věcmi, cool pózou, popularitou, úspěchem u druhého pohlaví – **MÍT x BÝT**)*

Nemám emoce?

TRAUMATIZACE U DĚTÍ (CAN)

- **Očnicová přední kůra** - *integrace různých částí naší osobnosti do jednoho koherentního celku.*
- **Mediální přední kůra** – *sebeovládání, uvědomění a porozumění emocím.*
- **Přední cingulární kůra** (součást limbického systému) – *uvědomění, zpracování a zapamatování emocí – motivace.*
- **Insula** – *uvědomování sebe, zpracování vnímání, kognitivní funkce a mezilidské zkušenosti.*
- **Snížená aktivita těchto částí** – *těžko si uvědomují své vnitřní stavy, někteří se těžko ovládají a většinou také těžko vyhodnocují subjektivní význam přicházejících podnětů.*

Locating the self. The Mohawk of self-awareness. Starting from the front of the brain (at right), this consists of: the orbital prefrontal cortex, the medial prefrontal cortex, the anterior cingulate, the posterior cingulate, and the insula. In individuals with histories of chronic trauma the same regions show sharply decreased activity, making it difficult to register internal states and assessing the personal relevance of incoming information.

Jedním z hlavních produktů socializace - SVĚDOMÍ

- Vnitřní instituce
- Interiorizace (zvnitřnění) vnější kontroly (vznik vlastního „trestního řádu“).
Sociální konvence × morální přesvědčení...
- **S. Freud** – instituce v rámci SUPEREGA (vědomé i nevědomé; něco z něj „nevidíme“; též tzv. „ideální JÁ“)
- **E. Erikson** – **batolecí období** (*autonomie proti zahanbení*): premorální pocity zahanbení (rozkladný vliv), v pubertě návrat – strach ze ztrapnění;
 - **předškolní období** (*iniciativa proti pocitům viny*) – vznik morálních pocitů viny – reintegroující efekt
- **E. Fromm** – chybí posilování pozitivního svědomí !!!

NECHTE K SOBĚ PŘICHÁZET SVÉ VZPOMÍNKY

Kdo tedy jsem? (jaké mám kvality)
– **A jaký jsem? (kvantitativní aspekt sebehodnocení)**

- Do dospívání je sebepojetí vesměs produktem výchovy, vstřebáním (interiorizací) toho, co nám naši blízcí o nás sdělovali - nebo co nám o nás naznačovali svým chováním vůči nám
- V dospívání – velká inventura a nové postupné konstituování

Jak je tomu teď?

(PAPÍRKY S OZNAČENÍM, KÝM VŠÍM JSEM)

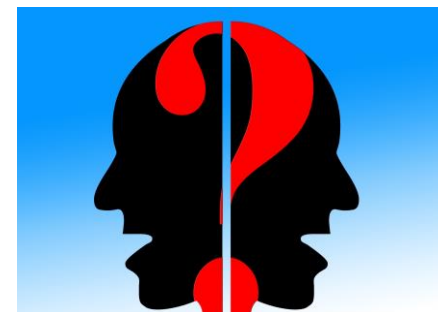
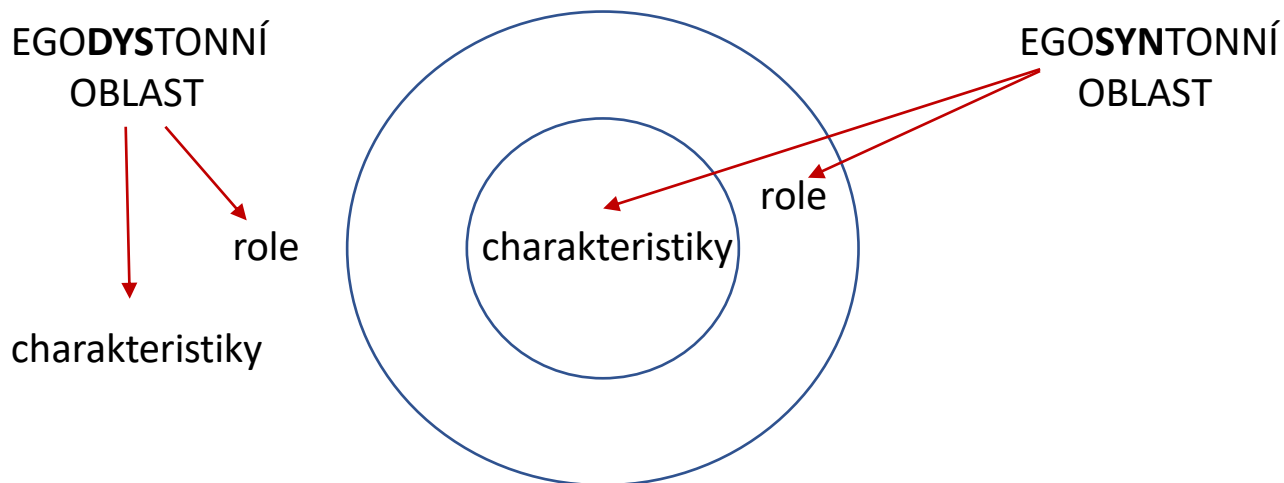

Kdo tedy jsem? (jaké mám kvality)
– A jaký jsem? (kvantitativní aspekt sebehodnocení)

Jak je tomu teď?

(PAPÍRKY S OZNAČENÍM, KÝM VŠÍM JSEM)

- **Egosyntonní a egodystonní prvky identity** („JÁ“ a „NEJÁ“)
- To, co je **významné** či naopak **nevýznamné** (kdy už to šlo těžce?)
- **Role – charakteristiky** (socializace – individuace)

Role – Charakteristiky

(srov. Crocetti et al., 2014 – Nizozemí)

- **Identifikace na základě osobních atributů** (*osobních hodnot, cílů a zásad*) – lidé, kteří aktivně vyhledávají důležité informace, prozkoumávají alternativní varianty své identity, jsou otevření k novým zkušenostem, potřeba poznání, aktivní zvládání potíží, prosociální angažovanost, dobré vztahy s druhými, optimismus a sebeúcta.
- **Identifikace převážně na základě příslušnosti k druhým významným lidem** (*rolemi v rodině, mezi přáteli, příslušnost k partě, nábož. skupině apod.*) – přijímají závazky dospělosti poněkud automaticky (tzv. předčasně uzavřená identita), velmi blízké vztahy s druhými, optimismus a sebeúcta, ale někdy nízká prosociální angažovanost.
- **Identifikace na základě nahodilých charakteristik** – *moje pověst, moje obliba u druhých; dojem, který budím* apod. – neochota zkoumat svou identitu a přijmout nějaké závazky; málo svědomití, uzavření vůči novým zkušenostem, úzkost, prokrastinace, vyhýbavost, nízká empatie i prosocialita, často mnoho problémů v původní rodině; často ADHD, delikvence, poruchy příjmu potravy, depresivita, bezmoc.

Vývoj identity (James Marcía, 1967)

Kombinace **krize** a **závazku** (krize a kritika mají stejný etymologický základ)

- *Difúze identity* - jedinci, kteří svou identitu ještě nezačali zkoumat a řešit a kteří přijímají jakékoli závazky, které se jim nabízejí.
- *Moratorium identity* se vztahuje k období krize, hledání a experimentování, kdy dospívající ještě nepřijali konkrétní závazky.
- **BUĎ předčasné uzavření identity** - jedinci, kteří přijali určité závazky dospělosti nekriticky, tedy bez prožití krize identity. Bez osobního zkoumání a experimentování jde často o konformní přijetí společenských (či rodičovských) požadavků, nikoli o výsledek autentického individuálního procesu.
- **ANEBO dosažení identity** se týká mladých lidí, kteří po období kritického hledání přijali určité role spojené s dospělostí za své a zavázali se ke konkrétním hodnotám a cílům.

NOVÝ POJEM (I NOVÝ FENOMÉN) - **VYNOŘUJÍCÍ SE DOSPĚLOST**

CO LZE UDĚLAT PRO POSÍLENÍ VLASTNÍ INDIVIDUACE a DOSAŽENÍ ROZVINUTÉ IDENTITY?

Děkuji vám za pozornost

